

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ О. М. БЕКЕТОВА**

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ І ЗАВДАННЯ

до виконання контрольної роботи, проведення практичних занять та самостійної роботи з курсу

***ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ
(ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ)***

*(для студентів заочної форми навчання
за напрямом підготовки 6.030504 – Економіка підприємства)*

Методичні вказівки і завдання до виконання контрольної роботи, проведення практичних занять та самостійної роботи з курсу «Організація і методика економічного аналізу (Економічний аналіз)» (для студентів заочної форми навчання за напрямом підготовки 6.030504 – Економіка підприємства) / Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; уклад.: В. О. Костюк. – Х. : ХНУМГ, 2014. – 23 с.

Укладач: В. О. Костюк

Рецензент: к.е.н., доц. А. І. Зінковська

*Рекомендовано кафедрою Міської і регіональної економіки ФЕіП,
протокол № 5 від 24.12.2013р.*

Вступ

Забезпечення ефективного функціонування підприємств в умовах трансформації економіки України потребує нових підходів до формування системи управління. Важливого значення для реалізації цих процесів набуває економічний аналіз, який дає змогу об'єктивно оцінювати діяльність підприємства, обґрунтувати управлінські рішення та контролювати їх виконання.

В умовах ринку всім господарюючим суб'єктам надані широкі права і можливості щодо реалізації економічних інтересів, вибору способів організації виробництва, використання ресурсів, пошуку резервів підвищення ефективності їх діяльності. Реалізувати ці права і можливості, вирішити всю сукупність економічних проблем, які виникають в процесі розвитку економічної реформи, зможуть лише спеціалісти, які здобули високий рівень знань, відповідну професійну підготовку, мають достатній рівень кваліфікації.

Спеціаліст з будь-якого фахового економіко–менеджерського спрямування має вміти виробляти стратегію і тактику розвитку підприємства в довготерміновій перспективі, оцінювати результати господарської діяльності з погляду їх сумірності з викладеним капіталом, визначати вплив різних чинників на відхилення за результативними показниками, виявляти всі недоліки й прорахунки з тим, щоб уникнути банкрутства, досягнути успіху в бізнесі. Саме тому на сучасному етапі розвитку економіки одним із найважливіших питань становлення повноцінних ринкових відносин є глибоке вивчення економічного аналізу, його використання. Уміння користуватися методами та прийомами економічного аналізу зміцнює і удосконалює економічне мислення, створює для фахівців підґрунтя для набуття ними здатності сприймати економічний процес, що відбувається на підприємстві, у всій його багатогранності та взаємообумовленості.

Це навчальне видання має на меті допомогти студентам набути практичні навички з розв'язування складних аналітичних завдань при проведенні економічного аналізу господарської діяльності різноманітних суб'єктів господарювання.

1 Робоча програма навчальної дисципліни

1.1 Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3,5 (ESTC)	Галузь знань 0305 – <u>Економіка і підприємництво</u> (шифр і назва)	За вибором	
	Напрямок підготовки 6.030504 – <u>Економіка підприємства</u> (шифр і назва)		
Модулів – 1		Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		-	3-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання <u>відсутнє</u> (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин - 126		-	5-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – ____ год. самостійної роботи студента – ____ год.	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	Лекції	
		- год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
		- год.	4 год.
		Лабораторні	
		- год.	- год.
		Самостійна робота	
		- год.	116 год.
		Індивідуальні завдання: -	
		Вид контролю: залік	

Примітка

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для заочної форми навчання - 10 год./ 116 год. (8,6%)

1.2 Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни є формування у майбутніх фахівців аналітичного творчого мислення шляхом опанування ними необхідних теоретичних знань, умінь та практичних навичок з методики та організації проведення економічного аналізу діяльності підприємств.

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- вивчення і установлення закономірностей та тенденцій розвитку економічних явищ і процесів у конкретних умовах діяльності підприємства;
- набуття вмінь щодо володіння організацією та методикою економічного аналізу господарської діяльності досліджуваних підприємств;
- вироблення практичних навичок аналітичного дослідження трудових, матеріальних і фінансових ресурсів суб'єктів господарювання та пошуку внутрішніх резервів більш ефективного їх використання;
- набуття практичних навичок щодо пізнання причин формування і зміни результатів господарської діяльності підприємств, вивчення причинно-наслідкових зв'язків між аналізованими фінансово-економічними показниками.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати :

- предмет, зміст, об'єкт, суб'єкт, рівні і завдання економічного аналізу господарської діяльності підприємств;
- метод, методику і методичні прийоми економічного аналізу;
- види аналізу, його інформаційне забезпечення, організацію аналітичної роботи та оформлення результатів фінансово-економічного аналізу господарської діяльності підприємств.

вміти :

- проводити статистичну обробку аналітичних даних з побудовою відповідних таблиць, графіків та рядів розподілу;
- застосовувати економіко-статистичні методи аналізу для вивчення виробничо-експлуатаційної діяльності суб'єктів господарювання;
- аналізувати стан, структуру та інтенсивність зміни досліджуваних фінансово-економічних показників;
- виявляти причинно-наслідкові зв'язки між аналізованими показниками, моделювати і прогнозувати їх розвиток в майбутньому;
- визначити вплив окремих чинників на зміну аналізованих показників;
- робити самостійні науково-обґрунтовані висновки та узагальнення.

1.3 Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Предмет, зміст, завдання і методика економічного аналізу

Тема 1. Суть, теоретична основа і роль економічного аналізу в сучасних умовах господарювання

1.1 Суть економічного аналізу і синтезу.

1.2 Роль економічного аналізу в сучасних умовах господарювання.

1.3 Теоретична основа економічного аналізу і його зв'язок з іншими суміжними дисциплінами.

Тема 2. Предмет, зміст і завдання економічного аналізу

2.1 Предмет, зміст, об'єкти, суб'єкти і рівні проведення економічного аналізу.

2.2 Мета, основні функції і завдання економічного аналізу.

2.3 Методологічні принципи економічного аналізу.

Тема 3. Метод і методика економічного аналізу

3.1 Метод економічного аналізу і його характерні особливості.

3.2 Класифікація факторів в економічному аналізі.

3.3 Система аналітичних показників.

3.4 Факторні моделі економічного аналізу: суть, типи і моделювання.

3.5 Методика економічного аналізу.

Змістовий модуль 2 Основні методичні прийоми, види, інформаційна база і організація економічного аналізу

Тема 4. Основні методичні прийоми економічного аналізу

4.1 Прийом порівняння показників і його основні форми.

4.2 Деталізація економічних показників.

4.3 Балансовий прийом.

4.4 Метод статистичних групувань.

4.5 Спосіб перерахування показників.

4.6 Метод абсолютних, відносних і середніх величин.

4.7 Ряди динаміки.

4.8 Спосіб зіставлення паралельних рядів.

4.9 Індексний метод.

4.10 Метод ланцюгових підстановок і його різновидності.

4.11 Вибірковий метод.

4.12 Метод експертних оцінок.

4.13 Метод кореляції

4.14 Статистичні таблиці.

4.15 Графічний метод.

4.16 Застосування математичних і інших методів в економічному аналізі.

Тема 5. Види і інформаційна база економічного аналізу

5.1 Види економічного аналізу.

5.2 Інформаційна база економічного аналізу.

5.3 Перевірка достовірності аналітичної інформації.

Тема 6. Організація аналітичної роботи, форми її узагальнення і методичні основи проведення аналізу показників діяльності суб'єктів господарювання.

6.1 Організація аналітичної роботи на підприємстві.

6.2 Основні етапи проведення економічного аналізу на підприємстві.

6.3 Форми узагальнення результатів економічного аналізу.

6.4 Методичні основи проведення аналізу показників діяльності суб'єктів господарювання.

1.4 Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Предмет, зміст, завдання і методика економічного аналізу												
Тема 1. Суть, теоретична основа і роль економічного аналізу в сучасних умовах господарювання							16	1	-	-	-	15
Тема 2. Предмет, зміст і завдання економічного аналізу							16	1	-	-	-	15
Тема 3. Метод і методика економічного аналізу							30	1	1	-	-	28
Разом за змістовим модулем 1							62	3	1	-	-	58
Змістовий модуль 2. Основні методичні прийоми, види, інформаційна база і організація економічного аналізу												
Тема 4. Основні методичні прийоми економічного аналізу							43	2	3	-	-	38
Тема 5. Види і інформаційна база економічного аналізу							10,5	0,5	-	-	-	10
Тема 6. Організація аналітичної роботи, форми її узагальнення і методичні основи проведення аналізу показників діяльності суб'єктів господарювання							10,5	0,5	-	-	-	10
Разом за змістовим модулем 2							64	3	3	-	-	58
УСЬОГО ГОДИН							126	6	4	-	-	116

1.5 Теми семінарських занять

Програмою навчальної дисципліни не передбачено

1.6 Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Суть, теоретична основа і роль економічного аналізу в сучасних умовах господарювання	-	-
2	Предмет, зміст і завдання економічного аналізу	-	-
3	Метод і методика економічного аналізу	-	1
4	Основні методичні прийоми економічного аналізу	-	3
5	Види і інформаційна база економічного аналізу	-	-
6	Організація аналітичної роботи, форми її узагальнення і методичні основи проведення аналізу показників діяльності суб'єктів господарювання	-	-
	РАЗОМ	-	4

1.7 Теми лабораторних занять

Програмою навчальної дисципліни не передбачено

1.8 Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Суть, теоретична основа і роль економічного аналізу в сучасних умовах господарювання		15
2	Предмет, зміст і завдання економічного аналізу		15
3	Метод і методика економічного аналізу		28
4	Основні методичні прийоми економічного аналізу		38
5	Види і інформаційна база економічного аналізу		10
6	Організація аналітичної роботи, форми її узагальнення і методичні основи проведення аналізу показників діяльності суб'єктів господарювання		10
	РАЗОМ		116

1.9 Індивідуальні завдання

Програмою навчальної дисципліни не передбачено

1.10 Методи навчання

Теоретичні і практичні положення навчальної дисципліни вивчаються студентами в процесі роботи над лекційним курсом, при виконанні контрольної роботи, а також при самостійній роботі з джерелами.

Вивчення дисципліни базується на знанні циклу загальноосвітніх і загальнонаукових дисциплін, зокрема, філософії, політичної економії, макроекономіки, мікроекономіки, економіки підприємства, статистика, теорії ймовірностей і математичної статистики. Використовується загальний метод пізнання для всіх наук-діалектичний метод. Наряду з цим використовуються наступні методи пізнання дійсності: аналіз, синтез, індукція, дедукція, статистичні методи.

Окремі теми дисципліни вивчаються з різним ступенем поглиблення та деталізації, що передбачено цією робочою програмою.

Остаточна оцінка знань студентів з дисципліни – інтегральна (100-бальна).

1.11 Методи контролю

Методи контролю знань студентів.

1. Проміжні методи за темами (усне опитування, тестові завдання) зі зазначенням кількості балів, які можна отримати за кожну тему та модуль в цілому, передбачають 100-бальну систему оцінювання.

2. Залік проводиться письмово.

1.12 Розподіл балів, які отримують студенти

Екзамен

Поточне тестування						Підсумковий тест (екзамен)	Сума
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2				
T-1	T-2	T-3	T-4	T-5	T-6	40	100
10	10	10	20	5	5		

T-1, T-2 ... T-6 – теми змістових модулів

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

1.13 Методичне забезпечення

Методичні рекомендації до виконання контрольної роботи та проведення практичних занять з курсу «Аналіз господарської діяльності» («Економічний аналіз», «Фінансово-економічний аналіз») (для студентів усіх форм навчання спеціальностей 6.050100, 7.050107, 8.050107 – Економіка підприємства», 6.050200, 7.050201 – «Менеджмент організацій».) - Харків: ХНАМГ, 2008..

1.14 Рекомендовані джерела

Базові

1. Анализ хозяйственной деятельности: Учебное пособие/Бариленко В.И. и др.; Под. ред. В.И.Бариленко. – М.: «Омега-Л», 2009. – 414 с.
2. Андреева Г.І. Економічний аналіз: Навч. – метод. посіб. – К.: Знання, 2008. – 263 с.
3. Баканов М.И., Мельник М.В., Шеремет А.Д. Теория экономического анализа: Учебник. – М.: Финансы и статистика, 2004.
4. Грабовецький Б.Є. Економічний аналіз: Навч. посібник. – К.: Центр навч. літ-ри, 2009. – 256 с.

5. Доля В.Т. Экономический анализ: теория и практические методики: Учебное пособие. – К.: Кондор, 2003. – 208 с.
6. Економічний аналіз: Навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.050.106. “Облік і аудит”. За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. – Житомир: «Рута», 2003. – 680 с.
7. Економічний аналіз: Навчальний посібник /М.А. Болюх, В.З. Бурчевський, М.І. Горбатюк; За ред. акад. НАНУ, проф. М.Г. Чумаченка. – К.: КНЕУ, 2001. – 540 с.
8. Івахненко В.М. Теорія економічного аналізу: Навч. посібник.– К.: Видавництво дім «Слово», 2010. – 352 с.
9. Кіндрацька Г.І., Білик М.С., Загородній А.Г. Економічний аналіз: теорія і практика: Підручник. – Львів: «Магнолія - 2006», 2008. – 440 с.
10. Косова Т.Д. Сухарев П.М., Ващенко Л.О. та ін. Організація і методика економічного аналізу: Навч. посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 528 с.
11. Костюк В.О. Техніко-економічний аналіз діяльності підприємств міського господарства. Навч. посібник. – Х.: ХНАМГ, 2010. – 245 с.
12. Любушин Н.П. Комплексный экономический анализ хозяйственной деятельности: Учебное пособие. – М.: ЮНИТИ – ДАНА, 2005. – 448 с.
13. Литвин Б.М. Економіко-аналітична діяльність в організації: Підручник. – К.: Хай-Тек Прес, 2008. – 352 с.
14. Маркин Ю.П. Экономический анализ: Учебное пособие. – М.: Омега – Л., 2009. – 450 с.
15. Попович. П.Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання: Підручник. – К.: Знання, 2008. – 630 с.
16. Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., Петряєва З.Ф. Курс економічного аналізу: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. І.Ф. Прокопенко. – Харків : Легас, 2004. – 384 с.
17. Савицкая Г.В. Экономический анализ: Учебник/ 10-е изд. – М.: Новое знание, 2007. – 6 с.
18. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: Навч. посібник. – К.: Знання, 2004. – 654 с.
19. Тарасенко Н.В. Економічний аналіз: Навч. посібник. – Львів: «Новий світ – 2000», 2006. – 344 с.
20. Фінансово-економічний аналіз: Підручник/ Буряк П.Ю., Римар М.В., Бень М.Т. та ін. Під заг. ред. П.Ю.Буряка, М.В. Римара. – К.: ВД „Професіонал”, 2004. – 528с.

Допоміжні

1. Бабець Є.К., Горлов М.І., Жуков С.О., Стасюк В.П. Теорія економічного аналізу. Навч. посіб. – К.: ВД „Професіонал” 2007. – 384 с.
2. Васильєва Л.С. Анализ финансово-хозяйственной деятельности предприятий: Учебник/ Л.С. Васильева, Е.М. Штейн, М.Б. Петровская. – М.: Экзамен, 2008. – 319 с.

3. Івахненко В.М. Курс економічного аналізу: Навч. – метод. посіб. – К.: КНЕУ, 2000. – 263 с.
4. Ізмайлова К.В. Фінансовий аналіз: Навч. посібник. – К.: МАУП, 2000. – 144 с.
5. Калина А.В., Конева М.И., Яценко В.А. Современный экономический анализ и прогнозирование (микро- и макроуровни): Уч.- метод. пособие. 3-е изд. – К.: МАУП, 2003. – 416 с.
6. Кожанова Е.П., Отенко І.П. Економічний аналіз: Навч. посібник. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2005, - 344 с.
7. Комплексный экономический анализ предприятия/ Под ред. Н.В. Войтоловського, А.П.Калининой, И.И. Мазуровой. – СПб.: Питер, 2010. – 576 с.
8. Кононенко О., Маханько О. Анализ финансовой отчетности. – Х.: Фактор, 2007, - 208 с.
9. Костирко Р.О. Фінансовий аналіз: Навч. посібник. – Х.: Фактор, 2007. – 784 с.
10. Купалова Г.І. Теорія економічного аналізу: Навч. посібник. – К.: Знання, 2008. – 639 с.
11. Прокопенко І.Ф., Ганин В.И., Москаленко В.В. Анализ финансово-хозяйственной деятельности предприятий с примечанием ПК: Учеб. пособие. – К.: Центр учебной литературы, 2006. – 336 с.
12. Савицкая Г.В. Экономический анализ: Учебник. – М.: Новое знание, 2004. – 654 с.
13. Черниш С.С. Економічний аналіз: Навч. посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 312 с.
14. Чернов В.А. Экономический анализ: торговля, общественное питание, туристический бизнес: Уч. пособие / Под ред. проф. М.И. Баканова. – М.: ЮНИТИ – ДАНА, 2003. – 686 с.
15. Фомин Я.А. Диагностика кризисного состояния предприятия: Уч. пособие. – М.: ЮНИТИ – ДАНА, 2003. – 349 с.
16. Череп А.В. Економічний аналіз: Навчальний посібник. – К.: Кондор, 2005. – 160 с.
17. Цал - Цалко Ю.С. Фінансовий аналіз: Підручник. – К.: Центр навч. літ-ри, 2008. – 566 с.
18. Шеремет О.О. Фінансовий аналіз: Навч. посібник. – К., 2005. – 196 с.
19. Шило В.П., Верхоглядова Н.І., Ільїна С.Б., Темченко А.Г., Брадул О.М. Аналіз фінансового стану виробничої та комерційної діяльності підприємства: Навч. посібник. – К.: Кондор, 2005. – 240 с.
20. Шубіна С.В., Торяник Ж.К. Економічний аналіз: Практикум. – К.: Знання, 2007. – 230 с.

1.15 Інформаційні ресурси

1. Цифровий репозиторій ХНАМГ [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://eprints.kname.edu.ua>

2 Методичні вказівки і завдання до виконання контрольної роботи, проведення практичних занять та самостійної роботи

Сучасний етап розвитку нашої держави зумовлює високі вимоги до оцінки ефективності функціонування економічних систем різних рівнів господарювання. Об'єктивне уявлення про ситуацію та перспективи розвитку того чи іншого підприємства можна дістати лише за допомогою комплексного аналізу його виробничо-господарської діяльності.

Усе це вимагає відповідного кадрового забезпечення і суттєвих змін у підготовці економіко-управлінських кадрів. Особливо зростає значення практичної підготовки студентів з прикладного застосування економіко-статистичних методів для аналізу господарської діяльності підприємства.

Контрольна робота являє собою розрахунково-аналітичні завдання, які якраз і мають за мету закріплення теоретичних знань з навчального курсу і розвиток у студентів навичок самостійного практичного розв'язування окремих задач з аналізу господарської діяльності підприємств міського господарства.

Перед виконанням контрольної роботи студенти повинні вивчити теоретичний матеріал за програмою навчального курсу, використовуючи запропоновані джерела.

Контрольна робота включає в собі п'ять завдань. Варіанти завдань студенти самостійно визначають за останньою цифрою їх залікової книжки.

Оформлення контрольної роботи треба виконувати згідно з вимогами державних стандартів. Робота повинна бути написана розбірливо, наприкінці необхідно навести список використаних джерел.

Наведенні завдання рекомендується використовувати при проведенні практичних занять.

Самостійна робота розрахована на формування практичних навичок у роботі студентів із спеціальною літературою, орієнтування їх на критичне осмислення здобутих знань і глибоке вивчення теоретичних і практичних проблем ефективного функціонування підприємств та їх структурних підрозділів.

При виконанні даної контрольної роботи рекомендується використовувати навчальний посібник з техніко-економічного аналізу діяльності підприємств міського господарства (Див.: Костюк В.О. Техніко-економічний аналіз діяльності підприємств міського господарства: Навч. посібник. – Х.: ХНАМГ, 2010, - 245 с.), в якому наведено приклади розв'язання аналогічних задач.

Завдання 1-10. На підставі даних таблиці 1 треба дати оцінку ступеня виконання плану за обсягом виробництва продукції, її динаміці за аналізований період, проаналізувати динаміку, склад і структуру чисельності працівників за статтю, визначити ефективність використання праці і встановити чи є дане підприємство конкурентоспроможним.

Таблиця 1 – Показники діяльності підприємства

Показники	Номер підприємства (завдання)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. Обсяг виробництва продукції, тис. грн.										
а) базисний період	5500	4900	3900	6350	3630	5750	6400	4250	8320	7630
б) звітний період:										
за планом	5775	5047	4173	6921	3884	6325	7168	4632	9318	8622
фактично	5948	4795	4298	7198	4000	6768	6594	4771	9691	9225
2. Кількість працівників, осіб										
а) базисний період-усього	120	110	95	115	85	90	105	75	134	140
у тому числі жінки	45	50	65	73	51	44	38	30	73	75
б) звітний період-усього	110	115	83	105	72	83	108	66	120	130
у тому числі жінки	40	47	56	69	44	38	40	34	65	70
3. Продуктивність праці одного працівника в звітному періоді на підприємстві-конкуренті, тис. грн.	47	45	44	58	48	73	67	66	69	62

Методичні вказівки до виконання завдання 1 – 10

Для виконання завдань 1-10 треба використати прийом абсолютних і відносних величин. При цьому слід розрахувати і проаналізувати наступні відносні величини (коефіцієнти): планового завдання, виконання плану, динаміки, структури, інтенсивності, координації, порівняння.

На основі цих показників необхідно дати оцінку діяльності підприємства і зробити відповідні висновки щодо його конкурентоспроможності.

Результати аналізу треба подати у вигляді стислого тексту.

Завдання 11-20. На підставі даних таблиці 2, треба проаналізувати динаміку зміни доходу водопровідно-каналізаційного підприємства від реалізації послуг споживачам, якщо відомо, що за планом-прогнозом даного підприємства цей показник щорічно передбачалося збільшувати в середньому на 2%.

Таблиця 2 – Дохід водопровідно-каналізаційного підприємства, тис. грн.

Номер підприємства (завдання)	Роки				
	перший (базисний)	другий	третій	четвертий	п'ятий
11	9320	9450	9630	9915	10220
12	8150	8315	8520	8780	9090
13	7340	7485	7710	7870	8140
14	6830	6930	7070	7250	7560
15	8200	8360	8575	8830	9095
16	8350	8530	8740	8985	9250
17	9150	9330	9560	9840	1015
18	6950	7050	7265	7485	7690
19	7450	7570	7790	7950	8190
20	8340	8510	8720	8970	9240

Методичні вказівки до виконання завдання 11 – 20

Для виконання завдань 11-20 треба використати аналітичний прийом „Ряди динаміки”. При цьому слід обчислити і проаналізувати наступні показники динаміки доходу: ланцюгові і базисні абсолютні прирости дослідженого показника, його ланцюгові й базисні темпи зростання і темпи приросту, абсолютне значення одного відсотка приросту, середній темп зростання і приросту, середній рівень динамічного ряду.

На основі цих показників треба дати оцінку зміні показника доходу за період та проаналізувати ступінь виконання плану-прогнозу.

Результати проведеного аналізу слід подати у вигляді аналітичної таблиці і графіка динаміки аналізованого показника і зробити відповідні висновки.

Завдання 21. Обсяг ремонтно-будівельних робіт на дорожньо-ремонтному підприємстві у звітному періоді порівняно з базисним збільшився на 10%, вартість основних фондів за цей період зросла на 6%, чисельність працівників у базисному періоді склала 80 чоловік, у звітному – 76, Необхідно дати аналітичну оцінку ефективності використання основних фондів та праці за розглянутий період.

Завдання 22. За планом-прогнозом діяльності комунального господарства передбачалося протягом п'яти років підвищувати прибуток щорічно на 5%. Фактично за п'ятиріччя цей показник зріс на 25%. Треба дати оцінку ступеня виконання плану-прогнозу підприємства в цілому за п'ять років.

Завдання 23. У звітному періоді порівняно з базисним на підприємстві зеленого господарства передбачалося за бізнес-планом зменшити собівартість квіткової продукції на 4%. Фактично цей показник щодо базисного періоду зменшився на 2,5%. Необхідно дати оцінку виконання бізнес-плану за розглянутий період.

Завдання 24. Обсяг виробництва продукції в звітному періоді стосовно базисного підприємства збільшило на 12%, середня вартість основних фондів на цьому підприємстві за даний період зросла на 4%. Потрібно встановити, як змінилася ефективність використання основних фондів на даному підприємстві за розглянутий період.

Завдання 25. Відповідно до бізнес-плану ремонтно-будівельного підприємства передбачалося в звітному періоді стосовно базисного підвищити продуктивність праці одного робітника на 7%. Фактичний обсяг продукції в звітному періоді стосовно базисного зріс на 10%, а чисельність робітників за цей період збільшилася на 3%. Потрібно визначити, як змінилася ефективність використання праці в звітному періоді щодо базисного і в порівнянні з бізнес-планом.

Завдання 26. За бізнес-планом туристської фірми прибуток передбачалося збільшити за три роки на 20%. Фактично річні (ланцюгові) темпи приросту цього показника склали: перший рік-5%, другий рік-7 і третій рік – 9%. Необхідно дати оцінку виконання бізнес-плану туристської фірми за трирічний період.

Завдання 27. Продуктивність праці одного працівника на ремонтно-будівельному підприємстві за останні чотири роки у цілому збільшилась на

15%. Ланцюгові темпи зростання цього показника на підприємстві-конкуренті в розрізі окремих років цього ж періоду склали: перший рік – 103,5%, другий рік-105,5%, третій – 107,1 і четвертий – 109%. Треба спрогнозувати майбутній період, чи є конкурентоспроможною виробнича діяльність даного ремонтно-будівельного підприємства.

Завдання 28. Обсяг виробництва продукції на підприємстві у звітному році стосовно базисного збільшився на 6%, матеріальні затрати на виробництво цієї продукції за цей же період зросли на 3%. Потрібно дати оцінку ефективності використання матеріальних ресурсів на даному підприємстві.

Завдання 29. Планом - прогнозом готельного господарства передбачалося збільшення прибутку на 5,5%, індекс виконання плану цього показника склав 107%. Треба дати оцінку динаміки зміни цього показника за пройдений період.

Завдання 30. Прибуток підприємства міських теплових мереж у звітному році відносно базисного збільшився на 9%, основні фонди за цей період зросли на 3%, а їх активна частина збільшилась на 4%. Треба дати оцінку ефективності використання основних фондів і їх активної частини за даний період.

Завдання 31-40. Використовуючи дані таблиці 3, необхідно дати узагальнюючу оцінку виробничій діяльності підприємства та ефективності використання його ресурсів.

Таблиця 3 – Зміна основних показників виробничої діяльності підприємства (у відсотках до базисного періоду)

Номер завдання	Кількість працівників	Основні фонди	Обсяг продукції	Прибуток
31	101	104	105	107
32	99	102	104	106
33	98	101	103	105
34	98	99	102	104
35	102	105	107	109
36	103	102	100	98
37	94	95	97	99
38	99	101	103	102
39	101	98	99	103
40	104	105	108	111

Методичні вказівки до виконання завдання 31 – 40

Для виконання цих завдань необхідно використати прийом порівняння показників, спосіб відносних величин і індексний метод. При цьому треба розрахувати індекси деяких похідних узагальнюючих показників (продуктивності і фондоозброєності праці, фондовіддачі основних фондів, рентабельності основних фондів, праці і продукції) і на основі їх порівняльного аналізу зробити відповідні висновки щодо зміни ефективності використання ресурсів досліджуваного підприємства, а також дати узагальнюючу оцінку його виробничій діяльності у цілому.

Завдання 41-50. Використовуючи вихідні дані таблиці 4, необхідно виконати факторний аналіз продукції (послуг) підприємства міського господарства, тобто розрахувати абсолютний і відносний вплив на зміну цього показника таких чинників: середньої чисельності робітників і продуктивності праці одного робітника.

Таблиця 4 – Вихідні дані для факторного аналізу обсягу продукції (послуг)

Номер завдання	Порівняльні періоди	Обсяг продукції (послуг), тис. грн.	Середня чисельність робітників, чол.
41	Базисний	4250	650
	Звітний	4530	660
42	Базисний	3250	500
	Звітний	3520	515
43	Базисний	3940	560
	Звітний	4200	580
44	Базисний	4570	635
	Звітний	4610	640
45	Базисний	5380	865
	Звітний	5515	875
46	Базисний	2930	425
	Звітний	3120	440
47	Базисний	1470	210
	Звітний	1665	225
48	Базисний	1200	150
	Звітний	1385	165
49	Базисний	850	100
	Звітний	1035	115
50	Базисний	2925	325
	Звітний	3115	335

Методичні вказівки до виконання завдання 41 – 50

Для виконання завдань 41-50 необхідно спочатку розрахувати продуктивність праці одного робітника (відношення обсягу продукції до середньої чисельності робітників). Потім для здійснення факторного аналізу обсягу продукції треба скористатися такими модифікаціями метода ланцюгових підстановок: ланцюговою схемою розрахунку впливу факторів, способом обчислення абсолютний різниць і індексною схемою розрахунку впливу окремих чинників. При цьому треба визначити абсолютний і відносний (у відсотках) вплив зазначених чинників на загальну зміну обсягу продукції, а також розрахувати структуру впливу факторів. На основі проведеного аналізу необхідно дати оцінку економічного розвитку підприємства (інтенсивний чи екстенсивний розвиток, переважно на інтенсивній чи екстенсивній основі).

Результати аналізу треба подати у вигляді аналітичної таблиці, графіка і зробити відповідні висновки.

3 Тести з навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Предмет, зміст, завдання і методика економічного аналізу

Тест 1

Термін “аналіз” у перекладі з грецької мови означає:

- 1) визначення взаємозв'язку показників;
- 2) вимірювання та узагальнення даних про зміну економічних явищ та процесів;
- 3) вивчення впливу окремих чинників на досліджуваний показник;
- 4) об'єднання окремих складових економічних явищ;
- 5) розчленування об'єкта на його окремі частини.

Тест 2

Причинно-наслідкові зв'язки економічних явищ та процесів є:

- 1) методом економічного аналізу;
- 2) об'єктами економічного аналізу;
- 3) предметом економічного аналізу;
- 4) суб'єктами економічного аналізу.

Тест 3

Економічні показники діяльності підприємства є:

- 1) методом економічного аналізу;
- 2) об'єктами економічного аналізу;
- 3) предметом економічного аналізу;
- 4) суб'єктами економічного аналізу.

Тест 4

Послідовність аналітичних процедур, які мають на меті одержання висновків та рекомендацій щодо прийняття оптимальних рішень стосовно досліджуваного економічного об'єкта чи явища є:

- 1) аналіз;
- 2) синтез;
- 3) індукція;
- 4) дедукція.

Тест 5

Сукупність методів та прийомів, що визначають алгоритм (послідовність) розв'язання задачі – це є :

- 1) метод економічного аналізу;
- 2) методика економічного аналізу;
- 3) предмет економічного аналізу;
- 4) принцип аналітичних досліджень.

Тест 6

Теоретичною основою економічного аналізу є:

- 1) філософія;
- 2) математика;
- 3) інформатика;
- 4) економічна теорія.

Тест 7

Метою економічного аналізу є:

- 1) оцінка інвестиційної діяльності підприємства;
- 2) розрахунок показників, що характеризують діяльність підприємства;

- 3) створення аналітичного забезпечення для системи менеджменту;
- 4) використання економіко-математичних методів для дослідження явищ та процесів;
- 5) визначення резервів.

Тест 8

Економічна теорія для аналізу господарської діяльності підприємства є:

- 1) інформаційно-організаційною основою;
- 2) теоретичною і методологічною основою;
- 3) нормативно-правовою базою.

Тест 9

Рівнями проведення економічного аналізу є:

- 1) господарство міста;
- 2) господарство району;
- 3) господарська діяльність підприємства;
- 4) основні фонди підприємства;
- 5) діяльність виробничої служби підприємства;
- 6) діяльність бригади;
- 7) собівартість продукції (послуг);
- 8) фінансові результати діяльності підприємства.

Тест 10

Суб'єктами економічного аналізу діяльності підприємства є:

- 1) працівники даного підприємства;
- 2) кредитно-фінансові органи;
- 3) аудиторські фірми;
- 4) податкові адміністрації;
- 5) банки;
- 6) статистичні органи;
- 7) робітники лінійних підрозділів інших підприємств.

Тест 11

Метод економічного аналізу – це:

- 1) системне, комплексне вивчення економічних явищ та процесів;
- 2) збір інформаційних даних;
- 3) перевірка інформаційної бази та підготовка її до аналізу.

Тест 12

Факторний аналіз передбачає:

- 1) класифікацію факторів за просторовою ознакою;
- 2) оцінку зміни факторів у просторі та часі;
- 3) поділ факторів на кількісні та якісні;
- 4) кількісну та якісну оцінку зміни досліджуваних економічних показників.

Тест 13

Модель в економічному аналізі – це:

- 1) система показників, які характеризують об'єкт аналізу;
- 2) метод економічного аналізу;
- 3) критерії оптимізації зміни досліджуваного об'єкта;
- 4) умовний образ об'єкта аналізу, що відображає його основні характеристики.

Тест 14

Моделі, що використовуються в економічному аналізі, коли досліджуваний показник є добутком кількох факторів, - це:

- 1) мультиплікативні моделі;

- 2) адитивні моделі;
- 3) змішані моделі.

Тест 15

Модель типу $y = a + b + c + \epsilon$:

- 1) адитивною;
- 2) кратною;
- 3) мультиплікативною;
- 4) комбінованою.

Тест 16

Оцінкова функція економічного аналізу полягає в:

- 1) виявленні резервів підвищення ефективності господарювання;
- 2) використанні методів елімінування;
- 3) визначенні стану досліджуваних показників та їх характеристики;
- 4) виявленні пріоритетних напрямків розвитку підприємства.

Тест 17

Діагностична функція економічного аналізу полягає в:

- 1) виявленні резервів підвищення ефективності господарювання ;
- 2) використанні методів елімінування;
- 3) визначенні стану досліджуваних показників та їх характеристики;
- 4) виявленні пріоритетних напрямків розвитку підприємства;
- 5) виявленні та оцінці причинно-наслідкових зв'язків зміни та розвитку досліджуваних економічних показників.

Тест 18

Пошукова функція економічного аналізу полягає в:

- 1) розробці рекомендацій для підвищення ефективності господарювання;
- 2) використанні методів елімінування;
- 3) визначенні стану досліджуваних показників та їх характеристики;
- 4) виявленні та оцінці причинно-наслідкових зв'язків зміни та розвитку досліджуваних економічних показників.

Тест 19

Резерви виробництва – це:

- 1) запаси готової продукції на складі;
- 2) невикористані можливості або упущені вигоди;
- 3) збільшення середньої заробітної плати;
- 4) зменшення норми використання сировини.

Тест 20

Під терміном “фактори” розуміють:

- 1) індукцію та дедукцію;
- 2) взаємозв'язки та взаємозалежності;
- 3) рушійні сили розвитку явищ;
- 4) види економічного аналізу та резерви виробництва.

Змістовий модуль 2. Основні методичні прийоми, види, інформаційна база і організація економічного аналізу

Тест 1

До прийомів економічного аналізу належать:

- 1) фактори та причини;

- 2) деталізація економічних показників;
- 3) прийом порівняння показників;
- 4) статистичне групування;
- 5) метод абсолютних і відносних величин;
- 6) прогнозні розрахунки;
- 7) спосіб зіставлення паралельних рядів;
- 8) кореляція;
- 9) індексний метод;
- 10) ланцюгові підстановки;
- 11) експертні оцінки;
- 12) ряди динаміки.

Тест 2

Який метод економічного аналізу використовують для розрахунку впливу окремих чинників на зміну досліджуваних показників:

- 1) прийом деталізації;
- 2) ланцюгові підстановки;
- 3) індексний метод;
- 4) ряди динаміки.

Тест 3

Метод ланцюгових підстановок дозволяє:

- 1) оцінити зміну параметрів у часі;
- 2) визначити вплив факторів на результативний показник;
- 3) визначити тип функціонального зв'язку;
- 4) виявити тенденцію та закономірності зміни і розвитку економічних явищ та процесів.

Тест 4

Якщо різницю за кількісним показником помножимо на базисне значення якісного показника, то за способом різниць визначаємо:

- 1) вплив зміни якісного показника на зміну аналізованого показника;
- 2) вплив зміни кількісного показника на зміну аналізованого показника;
- 3) вплив зміни аналізованого показника на зміну кількісного показника.

Тест 5

За допомогою яких статистичних групувань можна встановити причинно-наслідкові зв'язки між досліджуваними ознаками економічних явищ та факторів:

- 1) типологічних; 2) структурних; 3) аналітичних.

Тест 6

Середні величини в економічному аналізі використовують для:

- 1) визначення структурних зрушень;
- 2) узагальнення характеристики сукупності однорідних явищ;
- 3) оцінки впливу факторів на зміну результативного показника;
- 4) визначення тенденції зміни економічних явищ та процесів.

Тест 7

За допомогою яких способів аналізу виявляються взаємозв'язки між економічними явищами:

- 1) деталізація;
- 2) статистичне групування;
- 3) кореляція;
- 4) спосіб зіставлення паралельних рядів.

Тест 8

За способами проведення аналізу він поділяється на :

- 1) горизонтальний;
- 2) внутрішній;
- 3) вертикальний;
- 4) коефіцієнтний.

Тест 9

Економічний аналіз створює інформаційне забезпечення для:

- 1) статистичних досліджень;
- 2) економічної теорії;
- 3) менеджменту;
- 4) управлінського обліку.

Тест 10

До користувачів матеріалами внутрішнього економічного аналізу належать:

- 1) акціонери;
- 2) податкові органи;
- 3) державні статистичні органи;
- 4) керівники підприємств.

Тест 11

До позаоблікових джерел інформації економічного аналізу відносяться:

- 1) статистичний облік і звітність;
- 2) оперативний облік і звітність;
- 3) вибіркові дані;
- 4) бухгалтерський облік і звітність.

Тест 12

Економічний аналіз за часом його проведення поділяють на:

- 1) комплексний і тематичний;
- 2) попередній і наступний;
- 3) прогнозний і підсумковий;
- 4) перспективний і ретроспективний.

Тест 13

Комплексний та тематичний аналіз – це класифікація економічного аналізу за:

- 1) досліджуваними об'єктами;
- 2) просторовою ознакою;
- 3) ступенем охоплення аналізом досліджуваних об'єктів.

Тест 14

Внутрішній та зовнішній аналіз – це класифікація економічного аналізу за:

- 1) ступенем охоплення аналізом досліджуваного об'єкта;
- 2) напрямками дослідження;
- 3) суб'єктами (користувачами) аналізу;
- 4) способами проведення аналізу.

Тест 15

Горизонтальний, вертикальний та коефіцієнтний аналіз – це класифікація економічного аналізу за:

- 1) напрямками аналітичного дослідження;
- 2) широтою (характером) порівняння;
- 3) способами проведення аналізу.

4 Запитання до самостійної роботи студентів з навчальної дисципліни

1. Визначити предмет, зміст, об'єкти, суб'єкти та рівні проведення економічного аналізу.
2. Обґрунтуйте роль і значення проведення економічного аналізу у сучасних умовах господарювання.
3. Визначити мету, основні функції та завдання проведення економічного аналізу.
4. Дайте узагальнюючу оцінку основним вимогам (принципам), що пред'являються до проведення економічного аналізу.
5. Дайте визначення терміну «метод економічного аналізу» і назвіть його характерні особливості.
6. Інтерпретуйте поняття загальної та часткової методики економічного аналізу діяльності підприємств.
7. Поясніть суть і необхідність використання економіко-статистичних моделей в аналітичних дослідженнях.
8. Дайте характеристику основним прийомам (способам) фінансово-економічного аналізу, які використовуються при вивченні діяльності підприємств.
9. Визначте, за якими ознаками класифікують фактори, що впливають на зміну результатів діяльності підприємств.
10. Обґрунтуйте основні напрямки застосування прийому порівняння показників в аналітичних дослідженнях.
11. Поясніть суть, значення та сферу використання прийому деталізації показників в аналітичних дослідженнях.
12. Розкрийте суть, значення та сферу використання балансового (сальдового) прийому в економічному аналізі.
13. Поясніть суть, значення та сферу використання прийому статистичних групувань в аналітичних дослідженнях.
14. Обґрунтуйте основні напрямки застосування способу перерахунку показників в аналізі діяльності підприємств.
15. Розкрийте суть, значення та сферу використання абсолютних і відносних величин (показників) в аналітичних дослідженнях підприємства.
16. Поясніть суть методу середніх величин та особливості його використання при аналізі діяльності підприємств.
17. Розкрийте суть, значення та сферу використання прийому „ряди динаміки” при дослідженні закономірностей зміни показників діяльності підприємств.

18. Поясніть суть способу зіставлення паралельних рядів та особливості його використання при вивченні взаємозв'язків між економічними явищами та процесами.
19. Обґрунтуйте значення та сферу використання індексного методу в економічному аналізі.
20. Розкрийте суть методу ланцюгових підстановок, його модифікацій та сферу їх використання в фінансово-економічному аналізі.
21. Поясніть суть, значення та сферу використання вибіркового методу при аналітичних дослідженнях діяльності підприємств.
22. Визначити суть методу експертних оцінок та сферу його використання в економічному аналізі.
23. Поясніть методику побудови схематичних і математичних факторних моделей узагальнюючих показників діяльності підприємств (назвіть типи таких моделей і визначте сферу їх застосування в аналітичних дослідженнях).
24. Розкрийте суть, завдання та методику проведення факторного аналізу узагальнюючих показників діяльності підприємства.
25. Визначте основні напрямки використання графічного і табличного способів відображення аналітичних даних в аналізі господарської діяльності підприємств.
26. Назвіть види економічного аналізу та охарактеризуйте їх за різними ознаками.
27. Охарактеризуйте види економічного аналізу за функціями та способами їх проведення.
28. Дайте характеристику інформаційної бази аналітичних досліджень.
29. Розкрийте роль, зміст і основні етапи організації аналітичної роботи.
30. Охарактеризуйте основні форми узагальнення та оформлення результатів економічного аналізу.

Зміст

	Стор.
Вступ	3
1 Робоча програма навчальної дисципліни	4
2 Методичні вказівки і завдання до виконання контрольної роботи, проведення практичних занять та самостійної роботи	12
3 Тести з навчальної дисципліни	17
4 Запитання до самостійної роботи студентів з навчальної дисципліни	22

Навчальне видання

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ І ЗАВДАННЯ

*до виконання контрольної роботи, проведення практичних занять та
самостійної роботи з курсу*

**ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ
(ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ)**

(для студентів заочної форми навчання
за напрямом підготовки 6.030504 – Економіка підприємства)

Укладач: **КОСТЮК** Василь Остапович

Відповідальний за випуск *П. Т. Бубенко*

Редактор *З. І. Зайцева*

Комп'ютерне верстання *Є. Г. Панова*

План 2014, поз. 253 М

Підп. до друку 03.02.2014 р.

Друк на ризографі

Зам. №

Формат 60×84/16

Ум. друк. арк. 1,0

Тираж 500 пр.

Видавець і виготовлювач:

Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Революції, 12, Харків, 61002

Електронна адреса: rektorat@kname.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

ДК № 4705 від 28.03.2014 р.